

✠ ACHT-UUR JOURNAAL 23 JANUARI 2002:
Kamer aanvaardt stelselherziening
Verwarring in de PvdA-fractie
Fractievoorzitter sust de gelederen

De Tweede Kamer heeft na drie dagen debatteren ingestemd met de stelselherziening sociale zekerheid. De voorstellen van minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Van Z. (PvdA) kregen een ruime meerderheid.

Voor stemden de fracties van D66, de VVD en de meerderheid van de Christen-democraten 2000. De fractie van Van Z.'s eigen partij, de PvdA, stemde zeer verdeeld, een groot deel wees de voorstellen af.

Volgens de minister heeft de economische crisis van 1999-2000 aangetoond dat de vorige stelselherziening, die dateert uit de jaren negentig, niet ver genoeg ging. Weliswaar daalden de kosten van de sociale zekerheid, maar dit leidde tot een sterke toename van het beroep op de bijstand en niet tot een afname van de aantallen uitkeringsgerechtigden. Ook heeft de in veel CAO's afgesproken collectieve herverzekering de loonkosten voor werkgevers nauwelijks doen dalen.

De minister wees er verder op dat de W1W (de Wet Inkomensderving Werknemers), die in de plaats komt van de WAO en de WW, beter aansluit bij de moderne arbeids- en gezinsverhoudingen. De IBU (de wet Individuele Bijstandsuitkering) zou eindelijk een einde maken aan het misbruik en oneigenlijk gebruik van de gemeentelijke toeslagenregeling in de ABW. De IBU, een geïndividualiseerde uitkering van veertig procent van het sociaal minimum, zou ook voldoende dekking bieden voor mensen die niet onder de werking van de W1W vallen. Dat zijn vooral zelfstandigen. De afschaffing van de volksverzekeringen is volgens de minister een logisch vervolg van de keuze voor een ministelsel.

Een motie van Groen Links om het uitkeringspercentage van de IBU te verhogen werd verworpen. Het voorstel kreeg wel steun van de meeste PvdA-Kamerleden.

De woordvoerder sociale zekerheid van de PvdA, mevrouw D., moest in het debat toegeven dat binnen haar fractie verdeeldheid heerst. Een deel van de fractie vreest dat nu definitief is gekozen voor het 'Amerikaanse' model met een sterke toename van armoede en het ontstaan van echte ghettos in oude stadswijken. Volgens mevrouw D. is

Nieuwe kansen, oude verliezers

de minister er niet in geslaagd deze bezorgdheid weg te nemen. Daarom stemde zij met een aantal partijgenoten tegen de kabinetsplannen.

PvdA-fractievoorzitter R. zei na afloop van het debat alle vertrouwen in de minister te hebben. Hij gaat ervan uit dat bij tegenvallers opnieuw delen van de stelselherziening ter discussie worden gesteld.

✠ TIEN-UUR JOURNAAL 15 NOVEMBER
2002:
Verlies PvdA dramatisch
Kiezers rekenen PvdA steun aan stelselherziening zwaar aan

De sfeer is in de Amsterdamse Rode Hoed om te snijden. Hier heeft zich de top van de PvdA verzameld in afwachting van de verkiezingsuitslag. Partijvoorzitter B. toonde zich aan het begin van de avond nog optimistisch. De PvdA-achterban ziet volgens hem de noodzaak van de begin dit jaar doorgevoerde stelselherziening in en het economisch elan zal de PvdA geen windeieren leggen, aldus B.

Maar toen de eerste uitslagen binnenkwamen – verliespercentages van 35 tot 40 voor de PvdA –, verstomde ook de partijvoorzitter. Een derde Kabinet met de PvdA is hiermee zeer onwaarschijnlijk geworden, moest B. toegeven. In een toespraak tot de aangeslagen PvdA-aanhang kondigde hij aan, zijn positie 'te zullen heroverwegen.'

Het 'nieuwe sociale compromis', waarmee de PvdA tot het vorige kabinet was toetredend, heeft de PvdA de grootste verkiezingsnederlaag uit haar geschiedenis opgeleverd. B. constateerde dat de opleving van de economie de kiezers blijkbaar onvoldoende had weten te overtuigen van de 'gezonde uitgangspunten' van zijn 'sociale compromis'.

In een commentaar op de verkiezingsuitslag stelt de Leidse politicoloog Andeweg dat de PvdA zich te sterk van haar klassieke achterban heeft vervreemd. 'De PvdA heeft gemikt op de stemmen van de dertigers en veertigers, de welvarende

tweeverdieners van deze tijd. Zij heeft de belangen van haar traditionele achterban verwaarloosd.' De groep goed opgeleide dertigers en veertigers, die het over het algemeen economisch goed gaat, heeft in groten getale gestemd op D66 en de VVD. 'De strategie van B. om deze partijen de wind uit de zeilen te nemen heeft jammerlijk gefaald', aldus Andeweg. Hij rekent nu op de snelle vorming van een kabinet met D66, de VVD en de Christendemocraten 2000. Omdat D66 nu, onder de charismatische leiding van W., de grootste partij van Nederland is geworden, zal W. volgens Andeweg waarschijnlijk de nieuwe premier worden.

- ✘ Rechtstreeks verslag van de regeringsverklaring van het tweede kabinet W., 16 augustus 2005:

Mijnheer de Voorzitter,

De opleving die de Nederlandse economie de afgelopen jaren heeft doorgemaakt, heeft de juistheid van de stelselherziening van 2002 aangetoond. De verzorgingsstaat was een produkt van de twintigste eeuw. Het kabinet is van mening dat, nu de belangrijkste fundamenten voor de 'nieuwe kansamenleving' zijn gelegd, Nederland een rooskleurige toekomst tegemoet gaat.

De regering constateert dat het concurrentievermogen van de Nederlandse economie weer groeit. Dit heeft geleid tot een sterke groei van nieuwe banen. Door de daling van de bruto loonkosten is het Nederlandse bedrijfsleven weer in staat daadwerkelijk te concurreren met Amerikaanse en Aziatische producenten.

Ook de binnenlandse markt vertoont positieve ontwikkelingen. Het aantal bedrijven in de dienstverlenende en kleine industriële sector is recent sterk gegroeid. Dit heeft tot gevolg dat de werkgelegenheid aan de onderkant van het loongebouw sinds enkele jaren sterk is toegenomen. De stelselherziening van 2002 heeft in drie jaar tijds bewerkstelligd wat twintig jaar activerend arbeidsmarktbeleid niet heeft kunnen waarmaken. De regering beschouwt dit als een belangrijk signaal dat zij op de goede weg zit.

De omvang van de werkloosheid is sterk gedaald, van 13,9 procent in 2002 naar 7,8 procent op dit moment. De regering verwacht nog een verdere afname. De drastische daling van de werkloosheidscijfers illustreren naar de mening van de regering de kracht van de marktgewijze productie in de

moderne, geïndividualiseerde samenleving. De verzorgingsstaat was gebaseerd op een passief mensbeeld, het beeld van de economisch zwakkeren en inactieven. De actieve en bewuste burger van 2005 is goed in staat zijn eigen keuzen te maken en heeft slechts in laatste instantie de steun in de rug van de staat nodig. Te lang hebben wij ons sociale en economische beleid gebaseerd op verouderde beelden van mens en maatschappij.

In commentaren op het regeerakkoord is gewezen op de toenemende sociale ongelijkheid in Nederland en is de regering verweten hier onvoldoende oog voor te hebben. Ik wil dit met klem tegenspreken, mijnheer de Voorzitter. Naar onze mening vertrekken deze commentatoren vanuit verouderde ideeën van sociale ongelijkheid. We moeten afleren ongelijkheid en gelijkheid alleen of vooral in economische termen te zien. De moderne burger is gelijkwaardiger dan enkele decennia geleden, dankzij een sterke stijging van het opleidingsniveau van zowel mannen als vrouwen. Het is echter zo dat burgers verschillende keuzen maken. Dit heeft tot gevolg dat zij een verschillende welstand bereiken, maar betekent *niet*, en ik benadruk: *niet*, dat er ook sprake is van ongelijkheid in welzijn.

Op het sociaal-economisch terrein is de regering voornemens de Wet op de Collectieve Arbeidsovereenkomst te wijzigen. Zij constateert dat de in de afgelopen jaren door de vakbeweging in veel CAO's veroverde collectieve en verplichte herverzekering van het ziekte, werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsrisico de loonkosten te hoog houden. Dit geldt met name voor de bedrijfstakken waar de vakbeweging van oudsher sterk vertegenwoordigd is geweest. Het kabinet is van mening dat deze ontwikkeling een bedreiging kan gaan vormen voor het kabinetsbeleid. Nederland is en blijft gebaat bij een concurrerend loonniveau. Nu het Nederland economisch eindelijk weer enigszins voor de wind gaat, is het zaak deze ontwikkeling te ondersteunen en waar mogelijk te versterken. Een geleidelijke verhoging van de loonkosten via de hand over hand om zich heen grijpende regeling van aanvullende sociale zekerheid via de Collectieve Arbeidsovereenkomst, acht het kabinet daarom ongewenst. Het kabinet overweegt over te gaan tot een verbod op verplichte bijverzekering via de Collectieve Arbeidsovereenkomst.

Mijnheer de voorzitter, dit Kabinet zet in op de nieuwe kansamenleving vanuit een nieuwe sociale betrokkenheid. Wij constateren voor grote

groepen van de bevolking een stijging van de maatschappelijke participatie en een handhaving van het huishoudinkomen. De participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, die inmiddels de vijftig procent is gepasseerd, is hiervoor van groot belang. Het kabinet wil deze ontwikkeling verder stimuleren door maatregelen te treffen in de sfeer van de belastingen die kinderopvang en het uitbesteden van huishoudelijke diensten stimuleren. De regering overweegt de kosten gemaakt voor dergelijke activiteiten als verwervingskosten volledig aftrekbaar te maken. Tevens overweegt zij de werkingssfeer van de wiv te beperken en activiteiten in de persoonlijke dienstverlenende sfeer buiten de werking van de wet te brengen. Het kabinet verwacht hiervan een positieve impuls voor de werkgelegenheid in deze sector.

De regering heeft oog voor het feit dat de nieuwe kansensamenleving van beperkte categorieën burgers offers heeft gevraagd. Dit betreft vooral

sommige categorieën gehandicapten, bejaarden zonder aanvullend pensioen, arbeidsongeschikten en éénoudergezinnen. Om ook deze groepen een fatsoenlijk bestaan te kunnen garanderen overweegt de regering een herziening van de Individuele Bijstands Uitkering (IBU). Zij stelt zich voor een Groepsregeling in het leven te roepen voor diegenen die ook op de huidige arbeidsmarkt niet in een eigen inkomen kunnen voorzien. Een dergelijke rijksgroepsregeling zal uiteraard een inkomens-, vermogens- en partnertoets moeten bevatten en zeer stringent moet worden uitgevoerd. Het Kabinet overweegt daarom de uitvoering onder te brengen bij het Rijkskantoor voor de IBU. De regering neemt zich voor hiertoe op korte termijn voorstellen te ontwikkelen.

ROMKE VAN DER VEEN

hoogleraar Bestuurskunde Technische Universiteit Twente